

Ifrågasätt lönenormen

Dagens Industri den 20 juni 2017

Jag har i olika sammanhang (bland annat i Di 10/6) framfört tesen att mer hemmamarknadsinriktade sektorer på sikt kommer att utvecklas betydligt starkare än mer internationellt konkurrensutsatta sektorer. Det är en trolig följd av att inhemsk efterfrågan kan väntas öka mer än exportefterfrågan. Om utbudet av arbetskraft är otillräckligt, blir löneökningar bestämda av industrins förutsättningar då alltför låga och kommer att leda till arbetskraftsbrist. Därför vore det i en sådan situation bättre med löneökningar som överstiger utrymmet i industrin.

Mina slutsatser har kritiserats av chefsekonomerna i fyra arbetsgivarförbund (Di 7/6 och 15/6). Tyvärr ger skribenterna en skev bild av mitt resonemang. I deras framställning blir det bara en argumentation "för att låta den skattefinansierade sektorn växa på bekostnad av den konkurrensutsatta sektorn".

Mitt resonemang är mycket mer generellt. Sverige har under nästan tre decennier gradvis förbättrat sin finansiella nettoställning mot omvärlden genom stora bytesbalansöverskott. Det innebär att vi har sparat mer än vi investerat. Orsaken är att vi haft en stor andel av befolkningen i yrkesaktiv ålder (då man sparar mest) och ett lågt bostadsbyggande.

Det är inte troligt att vi långsiktigt fortsätter att ackumulera finansiella fordringar på omvärlden på det sätt som skett. En åldrande befolkning kan väntas minska sitt sparande och i stället öka sin privata konsumtion. Samtidigt kan investeringarna, främst i bostäder, antas bli höga. Då ökar inhemsk efterfrågan kraftigt, medan exportefterfrågan till följd av lägre tillväxt i världsekonomin sannolikt växer långsammare än tidigare. Denna prognos har mycket lite med offentlig sektors storlek att göra.

Chefsekonomerna för ett resonemang om "att det inte bara är industrin som är utsatt för utländsk konkurrens" utan "också en växande del av tjänstesektorn". Det stämmer. Men det betyder inte att tjänstesektorn och industrin är lika internationellt konkurrensutsatta. Arbetsmarknadsekonomiska rådets senaste rapport visar att export- och importkvoter är avsevärt lägre i tjänstesektorerna än i industrin och att de flesta tjänstesektorer endast levererar en liten del av sin produktion som "input" till industrin. Inhemsk efterfrågan spelar betydligt större roll för tjänstesektorerna än för industrin. Om man inte tar hänsyn till det blir analysen fel.

Hur ska man se på offentlig sektor i sammanhanget? Här är det särskilt viktigt att inte som chefsekonomerna blanda ihop värderingar och prognoser. Chefsekonomerna vill ha en stor "konkurrensutsatt sektor" (antagligen menar de internationellt konkurrensutsatt sektor) därför att den "är mer produktiv än övriga delar av ekonomin" och således kan ge oss "högre inkomst per capita". Men skattefinansierad offentlig konsumtion producerar förstås också nytta för medborgarna. Med en åldrande befolkning och stora eftersatta behov inom till exempel vård, skola, försvar och polis finns starka argument för mer resurser till offentligt finansierade verksamheter.

Man kan ha olika värderingar om storleken på offentlig sektor. Men de är egentligen irrelevanta i sammanhanget. Det relevanta är vilken den framtida utvecklingen blir. Min prognos är att den demografiska utvecklingen och högre efterfrågan på välfärdstjänster när vi blir rikare tillsammans kommer att skapa ett sådant politiskt tryck att det blir omöjligt för någon regering att inte låta den offentligt finansierade sektorn växa (och skattekvoten öka). Sker det, bör lönebildningen anpassa sig så att offentligt finansierade verksamheter kan klara sina personalbehov.

Chefsekonomerna finner det anmärkningsvärt att Arbetsmarknadsekonomiska rådet hävdar "att det inte finns något egenvärde med en stor konkurrensutsatt sektor" (jag antar att de återigen menar internationellt konkurrensutsatt). Det ska förmodligen tolkas som att de anser att det just finns ett egenvärde i detta. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

En central uppgift för lönebildningen i en marknadsekonomi måste vara att bidra till en fördelning av arbetskraften mellan olika sektorer som svarar mot medborgarnas önskemål som de kommer till uttryck i både privata och politiska beslut (oavsett om man gillar de senare eller inte). Det kan inte vara lönenormeringens uppgift att överpröva medborgarnas privata och kollektiva konsumtionsbeslut.

Det går förstås inte i dag att förutse arbetsmarknadsläget i nästa avtalsrörelse om tre år. Ett fortsatt lågt industrimärke kan fungera om vi lyckas öka arbetskraftsutbudet kraftigt genom en framgångsrik integration av utrikes födda. Oväntade händelser kan leda till att inhemsk efterfrågan och exportefterfrågan utvecklas annorlunda i förhållande till varandra än vad dagens information ger anledning tro. Men det bör finnas en handlingsberedskap för den situation jag skisserat.

Därför behövs en intellektuell diskussion om industrins lönenormering. Det är oroande att den har blivit så mycket av dogm att en konstruktiv sådan diskussion är svår att få till stånd.

Lars Calmfors